

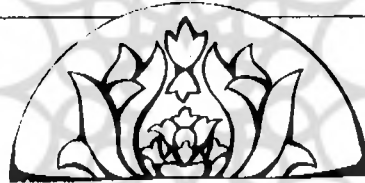
رونق صادرات فراموش شد

اشاره:

توسعه صادرات غیرنفتی و رهایی از اقتصاد وابسته به نفت به رشد تولیدات و صادرات صنعتی بستگی دارد. با وجود سرمایه‌گذاری‌های عظیم در طرح‌های صنعتی از ابتدای برنامه اول توسعه اقتصادی از سوی بخش‌های دولتی و خصوصی، ظرفیت‌سازی مناسبی در بخش صنعتی به وجود آمده است. بتدریج تولیدات صنعتی کشور به استانداردهای قابل قبول بین‌المللی نزدیک شده و در برخی موارد استانداردهای ایزو دریافت شده است.

با وجود ظرفیت‌های تولیدی مناسب، هنوز از پتانسیل‌های تولید صنعتی در حد مطلوب بهره‌برداری نمی‌شود و پاره‌ای مشکلات سبب شده که صادرات مصنوعات صنعتی با روند نزولی در یک سال اخیر روبه‌رو شود.

به منظور بررسی موشکافانه علل کاهش تولید و صادرات کالاهای صنعتی، خبرنگار نشریه بررسی‌های بازرگانی با مهندس جواد گل‌بافیان معاون صادرات وزارت صنایع گفت و گویی دارد که با هم می‌خوانیم.

درصد در سال پیش‌بینی شده است. با راه‌اندازی کارخانه‌های متعدد در بخش صادرات محصولات صنعتی می‌بایست رشد ۲۵ درصدی درآمد ارزی ناشی از صدور تولیدات صنعتی را در سال گذشته شاهد می‌بودیم.

○ پس از تدوین و اجرای مقررات ارزی سال ۷۴، روند صادرات غیرنفتی نزولی شد و در سال ۷۴ ارزش صادرات محصولات صنعتی حدود ۱۴ درصد کاهش یافت.

با سیاست‌هایی که اکنون حاکم است بعید به نظر می‌رسد که در سال جاری رشدی در بخش صادرات صنعتی داشته باشیم. اگر بتوان روند نزولی آن را متوقف نمود، همت بزرگی شده است.

پس از فرمایشات مقام معظم رهبری در زمینه رهایی از اقتصاد تک‌محصولی و

■ **اتخاذ سیاست‌های ارزی جدید در اردیبهشت ۷۴ و ادامه آنها، چه تأثیری بر صادرات محصولات صنعتی در سال گذشته داشته است. آیا در سال جاری تحولی را در این بخش شاهد خواهیم بود؟ با عنایت به این مطلب که مقام معظم رهبری بر تدوین و اجرای طرح اقتصاد بدون نفت تأکید دارند؟**

□ پس از تدوین و اجرای مقررات ارزی در سال ۷۴، بتدریج روند صعودی صادرات محصولات صنعتی متوقف شد و سیر نزولی آن آغاز گردید. ارزش صادرات محصولات صنعتی کشور در سال ۱۳۷۴ نسبت به سال قبل از آن حدود ۱۴ درصد کاهش یافت.

طبق اهداف دومین برنامه پنجساله توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور، رشد صادرات صنعتی بیش از ۸

دستورالعمل ریاست جمهوری اکنون گروه‌های کاری در سازمان برنامه و بودجه برای تدوین برنامه‌ها و سیاست‌های بلندمدت اقتصاد بدون نفت، فعال شده‌اند. این سیاست‌ها می‌بایست تا پایان سال جاری تدوین و ابلاغ شوند.

■ اهم سیاست‌هایی که در برنامه اقتصاد بدون نفت، مطرح خواهد شد، چه می‌باشند؟

□ در این سیاست‌ها اهداف کلان در باره توسعه صادرات غیرنفتی و اصلاح اهداف دومین برنامه پنجساله توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور، مد نظر است. با اجرای این سیاست‌ها مقرر می‌شود که در یک دوره زمانی مشخص، وابستگی اقتصاد کشور به درآمدهای نفتی از بین برود. طبق فرمایشات مقام معظم رهبری که اگر روزی ایجاب کرد در چاه‌های نفت بسته شود، مشکلی در اقتصاد کشور پدید نیاید، انتظار می‌رود با تدوین یک سری سیاست‌ها که از سوی وزارت صنایع درخواست شده است، روند کاهش صادرات کالاهای صنعتی تغییر یابد و به افزایش درآمد ارزی حاصل از صدور اینگونه کالاها دسترسی پیدا کنیم.

○ با سیاست‌هایی که اکنون حاکم است بعید به نظر می‌رسد که در سال جاری رشدی در بخش صادرات صنعتی داشته باشیم. اگر بتوان روند نزولی را متوقف ساخت، همت بزرگی است.

■ روند درآمدهای ارزی ناشی از صدور کالاهای صنعتی در نخستین برنامه پنجساله توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور چگونه بود و در سال گذشته چه عملکردی داشت؟

□ آمار صادرات محصولات صنعتی نشان می‌دهد که در آغاز برنامه اول ارزش صادرات مصنوعات صنعتی در سال ۶۸ به حدود ۸۵ میلیون دلار رسیده است. این رقم در سال ۶۹ به ۱۳۳ میلیون دلار افزایش یافت. در اثر تزریق ارز تنخواه صادرات به بخش‌های صنعتی در سال‌های ۶۹ و ۷۰، ارزش صادرات کالاهای صنعتی در سال ۱۳۷۰ به ۵۲۰ میلیون دلار بالغ شد.

در سال ۷۱ افزایش ارزش صادرات اینگونه کالاها نسبت به سال ماقبل به حدود ۱۵ درصد رسید و بالغ بر ۵۷۶ میلیون دلار ثبت شد. در سال ۷۲ نیز رشد صادرات کالاهای صنعتی ادامه یافت و به ۶۲۰ میلیون دلار بالغ شد.

در سال ۷۳، ارزش صادرات کالاهای مورد بحث به ۸۷۴ میلیون دلار رسید. اما سیاست‌های اعمال شده در سال ۷۴ موجب گردید که ارزش صادرات کالاهای صنعتی به سطح ۷۶۰ میلیون دلار نزول پیدا کند. در سال ۷۵ نیز تاکنون وضعیت خوبی را شاهد نبوده‌ایم.

○ انتظار می‌رود با تدوین یک سری سیاست‌ها که از سوی وزارت صنایع درخواست شده است، روند کاهش صادرات کالاهای صنعتی تغییر یابد.

در دو ماهه نخست سال جاری نسبت به مدت مشابه سال قبل ارزش صادرات کالاهای صنعتی حدود ۳۲ درصد کاهش داشت. البته در این مقایسه، ملاک درستی در دست نیست، زیرا دو ماهه نخست سال گذشته دوره رونق صادرات بود. با این وجود در خرداد ۷۵ نیز تحول چندانی نسبت به ارقام خرداد ۷۴ به چشم نمی‌خورد و اگر روند کاهش صادرات به ویژه محصولات

صنعتی تغییر نکند، به طور مسلم، مشکلاتی پدیدار خواهد شد.

■ برای تقویت حضور محصولات صنعتی ایران در بازارهای بین‌المللی و افزایش قدرت رقابت آنها، چه اقدام‌ها و سیاست‌هایی لازم است که به اجرا درآید تا موفقیتی در جهت دستیابی به اقتصاد بدون نفت، به دست آید؟

□ اگر دولت توسعه صادرات را مبتنی بر بخش صنعت پیش‌بینی کند، لازم است سیاست‌هایی در رابطه با تولید (مانند افزایش کیفیت تولیدات، اخذ استانداردهای بین‌المللی ایزو ۹۰۰۰ و رشد ظرفیت) اتخاذ کند. در حال حاضر اکثر واحدهای تولیدی کشور با ظرفیت پائینی تولید می‌کنند. این امر سبب افزایش قیمت تمام شده کالاهای تولیدی و کاهش قدرت رقابت در بازار جهانی می‌شود.

برای تقویت صادرات، ابتدا باید تولید تقویت و تشویق شود. ارزش آن در جامعه شناخته شود و سپس سیاست‌هایی اتخاذ گردد که کارخانه‌ها با توسل به این سیاست‌ها، قادر باشند با ظرفیت کامل و با رعایت استانداردهای قابل قبول در سطح بین‌المللی، کار کنند و در کنار این مسایل به روش‌های بسته‌بندی متناسب با سلیقه خریداران، روی آورند.

سپس در تهیه کاتالوگ و بروشورهای تبلیغاتی و برچسب، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در راستای اجرای قوانین، عمل کند.

باید زمینه‌هایی فراهم شود که شرکای خارجی بتوانند مواد اولیه خود را برای ساختن کالا در ایران به صورت موقت وارد کشور کنند تا بتوان از ظرفیت‌های تولیدی در حد بهینه استفاده کرد و سپس کالا صادر شود که در این زمینه نیز هنوز موفقیت چندانی کسب نشده است.

○ ارزش صادرات محصولات صنعتی از ۸۷۴ میلیون دلار در سال ۷۳ به ۷۶۰ میلیون دلار در سال ۷۴ رسید. در دو ماهه نخست سال جاری صادرات مذکور در قیاس با دوره مشابه سال قبل ۳۲ درصد کاهش داشت.

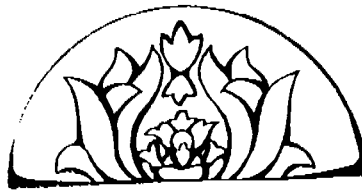
■ آیا سیاست‌های بازرگانی جاری کشور، قادر هستند به رشد صادرات غیرنفتی به ویژه کالاهای صنعتی کمک شایانی بکنند یا لازم است که در این سیاست‌ها تجدید نظر شود؟

□ ایجاد ثبات در قوانین و مقررات بازرگانی و اقتصادی سبب می‌شود که شرکای خارجی بتوانند به صادرکنندگان ایرانی اطمینان پیدا کنند و کالاهای ایرانی را بپذیرا باشند.

در حال حاضر، شرکای خارجی، کالای ایرانی را زمانی که وارد انبارشان می‌شود، خریداری می‌کنند و این شیوه، مشکلاتی را به وجود می‌آورد. ثبات نداشتن قوانین و مقررات نیز در چند مورد سبب شده است که صادرکنندگان مجبور شوند خسارت به خریدار خارجی بپردازند.

از این گذشته، لازم است محدودیت صدور که برای تعدادی از کالاها تعیین شده است، لغو گردد و اقلامی که قابل صدور می‌باشند، همیشه تابع مقررات ثابتی باشند.

در بخش سیاست‌های صادراتی لازم است که نظام بانکی در خدمت صادرات قرار گیرد. این بخش با کمبود اعتبارات در تولید و صادرات مواجه است. در قانون تخصیص اعتبارات ریالی برای صادرکنندگان منظور شده است، اما عملکرد سال گذشته بانک‌ها در این زمینه نشان می‌دهد که رقم اندکی از این

اعتبارات پرداخت شد. نظام بانکی، صادرات را ریسک (خطر) تلقی می‌کند. اگر بتوان بانک‌ها را مکلف نمود که اعتبارات ریالی در اختیار بخش صادرات بگذارند، موفقیت در عمل بیشتر خواهد بود.

○ با تقویت تولید، استفاده از ظرفیت‌های خالی، رعایت استانداردهای بین‌المللی، بهبود بسته‌بندی، تبلیغات مناسب و استفاده از مواد اولیه و سرمایه‌های خارجی، می‌توان توسعه صادرات مصنوعات صنعتی را مورد توجه قرار داد.

در بخش سپردن پیمان نیز، باید به

صادرکنندگان بیش از این اعتماد کرد و کارخانه وی را تضمین تلقی نمود. برای سپردن پیمان، دلیلی برای اخذ وثیقه ملکی وجود ندارد. حتی دریافت ضمانت بانکی و سفته نیز صلاح نیست، زیرا بر قیمت تمام شده کالاهای صادراتی اثر می‌گذارد، (هزینه سفته، هزینه محضر، هزینه‌های سود و ...) و قدرت رقابت صادرکننده را سلب می‌کند. برای تخصیص اعتبارات بانکی نیز لازم است نرخ سود خاصی برای صادرکنندگان منظور شود و مابه‌التفاوت آن را دولت پرداخت کند.

گذشته از این موارد، اعطای اعتبار به کشورهای خریدار نیز اهمیت دارد. برای مثال ترکیه برای شرکای تجاریش در ترکمنستان چند میلیارد دلار اعتبار صادراتی داده است، اما در ایران حدود ۱۰۰ میلیون دلار اعتبار در نظر گرفته شده و هنوز هم نظام بانکی در این زمینه فعال نشده است. این امر وجهه ایران را خدشه‌دار می‌سازد.

○ ایجاد ثبات در قوانین و مقررات بازرگانی و اقتصادی سبب می‌شود که شرکای خارجی به صادرکنندگان ایرانی اطمینان پیدا کنند و کالاهای ایرانی را بپذیرا باشند.

■ به نظر جناب عالی عمده‌ترین موانع توسعه صادرات کالاهای صنعتی چیست و چگونه قابل رفع می‌باشد؟

□ اولین مشکل، اعتقاد نداشتن جامعه به صادرات است. امروز در جامعه ایران، صادرات نه تنها خدمت تلقی نمی‌شود، بلکه آن را ضدخدمت می‌دانند. باید به صادرات بها داد و این موضوع را تبیین کرد که راه نجات اقتصاد کشور، صادرات است.

می‌بایست جایگاه صادرات در اقتصاد کشور معلوم شود.

با برگزاری سمینارهای ضروری با حضور صاحب‌نظران و دست‌اندرکاران امر صادرات، تعیین هفته‌ای به نام «صادرات» همزمان یا نزدیک به زمان برگزاری نمایشگاه بین‌المللی تهران و توجیه نقش صادرات در اقتصاد کشور و پاره‌ای اقدامات فرهنگی، می‌بایست احاد مردم با امر صادرات آشنا شوند.

برگزاری میزگردهای رادیویی، تلویزیونی و مطبوعاتی برای بیان مسایل مختلف مربوط به صادرات کالاها و مشکلات و موانع مربوطه و روشن ساختن راه‌حل‌های آن، سخنرانی‌های ائمه جمعه و جماعات در تشریح ویژگی‌های صادرات، درج مقالات مختلف در زمینه نقش صادرات در اقتصاد ملی در رسانه‌های گروهی و نیز تدوین چارچوب فعالیت‌های مربوط به صادرات در تمام بخش‌های اقتصادی و تصویب مقررات لازم برای تسهیل صدور کالاهای غیرنفتی و تثبیت آن در بلندمدت (تا پایان برنامه دوم) می‌تواند مؤثر باشد.

○ در تخصیص اعتبارات بانکی باید نرخ سود خاصی برای صادرکنندگان منظور شود.

مجموعه قوانین مربوط به صادرات کشور به نام «میثاق صادرات» تا پایان برنامه دوم قابل اجرا باشد و هیچ ارگانی حق تغییر در آن را نداشته باشد و موارد استثنایی فقط با تصویب شورای عالی صادرات قابل تغییر باشد.

■ نقش ارگان‌های دیگر در توسعه صادرات محصولات صنعتی، چه می‌تواند باشد. برای مثال وزارت

بازرگانی یا بانک مرکزی جمهوری اسلامی چگونه می‌توانند مؤثر واقع شوند.

□ لازم است که وزارت بازرگانی موظف گردد با هماهنگی سایر وزارتخانه‌ها نسبت به جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز صادرکنندگان اقدام کند و از طریق ارتباط با شبکه جهانی ذیربط، بانک اطلاعات صادرات به وجود آورد.

مرکز توسعه صادرات ایران موظف گردد که به طور مستمر نسبت به ایجاد دوره‌های آموزشی صادرات و بازاریابی اقدام کند. این مرکز با هماهنگی وزارتخانه‌های آموزش و پرورش و نیز فرهنگ و آموزش عالی، آموزش‌های ویژه‌ای در رابطه با صادرات برای دوره‌های دبیرستانی و دانشگاهی ایجاد کند.

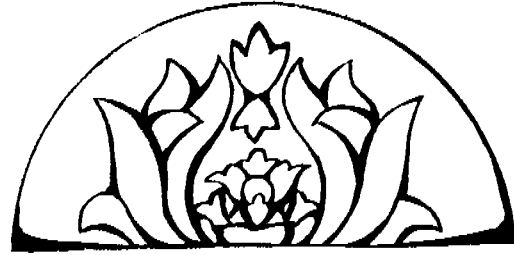
○ برگزاری سمینارهای لازم، ترویج فرهنگ صادرات، برگزاری نمایشگاه، تسوجیه نقش صادرات در اقتصاد کشور، تدوین چارچوب فعالیت‌های مربوط به صادرات در تمام بخش‌های اقتصادی و تصویب مقررات لازم برای تسهیل صدور کالاهای غیرنفتی و تثبیت آن در درازمدت، به منظور توسعه صادرات صنعتی لازم است.

از سوی دیگر وزارت بازرگانی با هماهنگی وزارت امور خارجه نسبت به معرفی وابسته‌های بازرگانی - صنعتی در سفارتخانه‌های ایران در کشورهای هدف، اقدام کند و این فرد (وابسته بازرگانی) مسؤول تلاش در توسعه صادرات کشور باشد. وزارت بازرگانی می‌تواند با همکاری سفارتخانه‌های جمهوری اسلامی ایران در خارج از کشور، نسبت به ایجاد

نمایشگاه‌های دائمی منتخبی از تولیدات غیرنفتی اقدام کند. این وزارتخانه می‌تواند در ایجاد شرکت‌های بزرگ صادراتی، تسهیلات لازم را فراهم سازد.

در یک جمع‌بندی کلی می‌توان گفت که عمده‌ترین مشکلات بازرگانی خارجی به ویژه در زمینه صدور محصولات صنعتی بوروکراسی حاکم بر نظام بانکی در مراحل پیمان‌سازی، کمبود تخصیص و اعطای تسهیلات بانکی و بالا بودن نرخ سود اینگونه تسهیلات، فقدان تسهیلات لازم در استرداد حقوق و عوارض گمرکی مواد اولیه و قطعات منفصله وارداتی، ناکافی بودن امکانات انبارداری، تخلیه و بارگیری در اکثر گمرکات کشور، کافی نبودن زمان برگشت ارز پیمان‌های سپرده شده (۳ ماه)، اختیار نداشتن صادرکنندگان در زمینه ورود مواد اولیه مورد نیاز از محل ارز حاصل از صادرات، بوروکراسی نظام بانکی در انتقال ارز از بانک‌های خارجی به حساب صادرکنندگان در بانک ایرانی، تصمیمات ستاد تنظیم بازار و ایجاد محدودیت در صدور برخی کالاها، تعدد بخشنامه‌های بانک مرکزی و نامفهوم بودن اکثر دستورالعمل‌ها و رویه‌های اجرایی، نبود تسهیلات لازم برای تودیع ضمانت‌نامه‌های بانکی برای حضور در مناقصه‌های بین‌المللی مبنی بر فروش کالاهای صنعتی، بالا بودن نسبی هزینه حمل و نقل هوایی و جاده‌ای و طولانی بودن زمان حمل در گمرکات خروجی و اعمال تعرفه‌های گمرکی سنگین بر محصولات ایرانی در اکثر کشورها می‌باشند.

■ وزارت صنایع برای رفع معضلات صدور کالاهای صنعتی به طور عمده چه پیشنهادها و راه‌حس‌هایی را ارائه می‌دهد.

آسیای میانه) مدت ۳ ماه، برای کشورهای آسیای میانه، اروپا و جنوب شرقی آسیا مدت ۶ ماه و برای کشورهای آفریقایی، کانادا، آمریکا و آمریکای جنوبی مدت زمان ۸ ماه منظور گردد.

از سوی دیگر روش متداول برای واریز ارز حاصل از صادرات و فروش آن به نظام بانکی و ارائه مدارک به وزارتخانه ذیربط، برای واردات مورد نیاز صادرکنندگان جاذبه زیادی به وجود نیاورده، لذا با اعتقاد به ورود ارز حاصل از صادرات به کشور، وزارت صنایع پیشنهاد می‌کند که ارز حاصل از صادرات که به سیستم بانکی معرفی می‌شود، در اختیار صادرکننده باشد تا واردات مواد اولیه و ماشین‌آلات مورد نیاز واحدهای تولیدی از محل این ارز، بلامانع باشد. گواهی حواله ارزی از بانک‌های خارجی مورد تأیید بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران برای استفاده از این تسهیلات کافی خواهد بود.

○ زمان برگشت ارز حاصل از صادرات از کشورهای حاشیه خلیج فارس و دیگر همسایگان ایران (به استثنای کشورهای آسیای میانه) به مدت ۳ ماه، برای کشورهای آسیای میانه، اروپا و جنوب شرقی آسیا ۶ ماه و برای کشورهای آفریقایی، کانادا، آمریکا و آمریکای جنوبی ۸ ماه لازم است.

■ **آیا تفاوت نرخ ارز در بازار غیرمجاز و سیستم بانکی، مشکلاتی را برای صادرکنندگان محصولات صنعتی ایجاد نمی‌کند؟**

□ بی‌شک عمده‌ترین مشکل امروز، نرخ ارز حاصل از صادرات است. از زمان تثبیت نرخ ارز تاکنون بهای کالاهای

تولیدی و صادراتی افزایش یافته است. به طور رسمی ۲۵ تا ۳۰ درصد افزایش دستمزدها سبب شده که قیمت محصولات ایرانی در خارج از کشور قابل رقابت نباشد و صدور محصولات ایرانی در بسیاری از بازارها سود ندارد. در حالی که باید صادرات سودده باشد تا صادرکننده تشویق به صادرات شود.

نرخ دلار به میزان ۳۰۰۰ ریال واقعاً مشکل ایجاد کرده است و باید جوایز صادراتی طبق قانون دومین برنامه پنجساله توسعه اقتصادی مطرح شود و نظام خاصی به ارز حاصل از صادرات داده شود.

لازم است نظام بانکی کشور، اقدامی انقلابی انجام دهد و یکی از بانک‌های بزرگ تجاری را برای صادرات مشخص سازد تا درآمد ارزی حاصل از صادرات در این بانک نگهداری شود و به صورت خودگردان درآید و دلار در محل‌های مختلف با نرخ‌های مختلف عرضه شود و جوایز صادراتی بدون آنکه باری بر دوش دولت گذارد و یا تورم ایجاد کند، در اختیار صادرکنندگان قرار گیرد.

■ **به نظر جناب‌عالی تمرکز بر صادرات غیرنفتی در وزارت بازرگانی تا چه حد جدی تلقی می‌شود؟**

□ در داخل وزارت بازرگانی، صادرات، مورد توجه نیست به بهانه آنکه عرضه فلان کالا در بازار داخلی با کمبود مواجه می‌شود، ابتدا جلوی صادرات را می‌گیرند.

در مورد خدمات، وزارت بازرگانی لازم است که هزینه‌های نمایشگاهی را تا حد زیادی تقبل کند.

■ **با توجه به رقابت فشرده در بازارهای جهانی نقش شرکت‌های بازرگانی در رونق صادرات غیرنفتی به ویژه محصولات صنعتی چگونه می‌تواند**

□ ایجاد زمینه مناسب برای مشخص نمودن اهمیت صادرات در اقتصاد کشور از طریق اعطای اعتبارات ریالی و استفاده از تسهیلاتی مشابه اعتبارات تبصره ۳، کاهش نرخ سود وام‌های اعطایی که در سال جاری ۱۸ درصد می‌باشد که در مقایسه با دیگر کشورها نرخ زیادی است و پیشنهاد می‌شود که ۵۰ درصد این نرخ از صادرکنندگان مطالبه شود و مابه‌التفاوت آن را دولت به نظام بانکی پرداخت کند.

○ «میثاق صادرات» که مجموعه قوانین و مقررات مربوط به صادرات است باید تا پایان برنامه دوم قابل اجرا باشد و تغییر نکند.

با وجود تحولاتی که در سیستم گمرکی به وجود آمده، هنوز مشکلاتی برای صادرات وجود دارد که پیشنهاد می‌شود مطالبات شرکت‌های تولیدی ناشی از حقوق و عوارض پرداختی اقلام و کالاهای صادر شده برای پرداخت هزینه‌های گمرکی اقلام وارداتی جدید، محاسبه گردد. گمرک ایران موظف باشد که تجهیزات مورد نیاز گمرکات صادراتی را خارج از شمول مقررات خریداری و راه‌اندازی کند.

زمان برگشت ارز (سه ماه) کافی نیست و بهتر است برای کشورهای حوزه خلیج فارس و سایر کشورهای همجوار (به جز

باشد؟

□ وزارت صنایع پیشنهاد تشکیل شرکت‌های تخصصی صادراتی - منطقه‌ای را مطرح کرده که در این زمینه، اکنون کار می‌شود. البته در برخی کشورها نباید اجازه داد که شرکت‌های بازرگانی (صادراتی) ایرانی رقیب یکدیگر شوند و باید در این بازارها به طور متمرکز عمل نمود زیرا چنانچه رقابتی در میان باشد قیمت اقلام صادراتی کاهش می‌یابد و کالا از سوی صادرکنندگان غیر حرفه‌ای عرضه می‌شود.

○ عمده‌ترین مشکل امروز، نرخ ارز حاصل از صادرات است. از زمان تثبیت نرخ ارز تاکنون، بهای کالاهای تولیدی و صادراتی افزایش یافته و این امر قدرت رقابت محصولات ایرانی در خارج از کشور را کاهش داده است. صدور محصولات ایرانی در بسیاری از بازارها سود ندارد.

با این وصف واحدهای کوچک باید زیر پوشش یک واحد بازرگانی صادراتی قرار گیرند تا به سوی صادرات سوق پیدا کنند. شرکت‌های تولیدی بزرگ نیز به طور طبیعی امکان صادرات دارند.

■ **با توجه به این امر که طرح اقتصاد بدون نفت در دست تهیه می‌باشد، به نظر جناب عالی بخش صنعت چگونه**

می‌تواند در این طرح فعال عمل کند و به چه ابزار و سیاست‌هایی نیاز دارد؟

○ در برخی کشورها نباید اجازه داده شود که شرکت‌های صادراتی ایرانی رقیب یکدیگر شوند. چنانچه رقابتی در میان باشد، قیمت اقلام صادراتی کاهش می‌یابد.

□ در این زمینه وزارت صنایع متولی کمیته تولید صنعتی و معدنی گروه تعیین سیاست‌های بلندمدت توسعه صادرات غیرنفتی است. نمایندگان وزارتخانه‌های جهاد سازندگی، معادن و فلزات، و نیز بانک مرکزی، اتاق بازرگانی، انجمن مدیران صنایع، تعدادی از اساتید دانشگاه‌ها و نماینده شرکت پتروشیمی وزارت نفت، در این کمیته فعال هستند. انتظار می‌رود در چند ماه آینده استراتژی توسعه صادرات صنعتی و معدنی از سوی این کمیته تدوین و به سازمان برنامه و بودجه ارائه شود.

○ وزارت صنایع متولی کمیته تولید صنعتی و معدنی گروه تعیین سیاست‌های بلندمدت توسعه صادرات غیرنفتی است. انتظار می‌رود در چند ماه آینده استراتژی توسعه صادرات صنعتی و معدنی از سوی این کمیته تدوین و به سازمان برنامه و بودجه ارائه شود.

ایران کشوری است که وابستگی اقتصاد آن به نفت در چند سال اخیر آن را لخت کرده است. در چند سال گذشته نفت در خدمت مردم نبوده، بلکه در خدمت سیاست بوده است و سیاست‌های حاکم بر نفت، اقتصاد کشور را آزار داده است. مقام معظم رهبری فرموده‌اند که باید از نظر

تولید کالاهای غیرنفتی، کشور خودکفا شود که اگر روزی لازم بود، شیر نفت را ببندیم. ما در سیاست‌های توسعه صادرات غیرنفتی می‌توانیم به گونه‌ای عمل کنیم که کشور را بگردانیم و درآمد نفت صرف امور زیربنایی شود. در سال ۷۳ حدود ۴/۸ میلیارد دلار درآمد حاصل از صادرات غیرنفتی داشتیم. با یک برنامه‌ریزی منظم و مطلوب می‌توان این رقم را به مراتب افزایش داد. لازم است سیاست‌های اقتصادی در خدمت توسعه تولید اقلام غیرنفتی شود و از کشورهای موفق الگوسازی گردد. تدوین برنامه‌های بلندمدت در این زمینه ضرورت دارد.

با ایجاد امنیت سرمایه‌گذاری می‌توان از سرمایه‌های خارجی در بخش تولید بهره‌مند شد و نیز پول‌های سرگردان در اقتصاد کشور را که لطمه جدی به وضعیت اقتصادی می‌زند، به بخش تولید هدایت کرد. در سال‌های اخیر سیستم بانکی سرمایه‌های سپرده‌گذاری شده را در بخش خدمات به کار گرفته است، در صورتی که باید در تولید به کار رود.

از سوی دیگر مناطق آزاد کشور، برای واردات فعال است، باید تلاش شود که این مناطق به طرف صادرات پیش رود. ایران از حیث صنعت توان خوبی دارد و باید از سرمایه‌گذاری‌های انجام شده در نخستین برنامه پنج‌ساله توسعه اقتصادی در رونق تولید کالاهای صادراتی، بهره گرفت.

تنها لازم است که سیاست‌ها در جهت توسعه صادرات تدوین شود و مقررات دست‌وپاگیر از بین برود. باید تمام ارگان‌ها هدف توسعه صادرات را دنبال کنند.

این تفکر که ایران از طریق درآمد مالیاتی اداره شود، صحیح نیست. درآمدهای ارزی کلانی از صادرات غیرنفتی و توریسم قابل دریافت است.

حضور در بازار جهانی و مشارکت در شرکت‌های دو یا چند ملیتی را دارند، برعهده دارد.

○ با یک برنامه‌ریزی منظم و مطلوب می‌توان ارزش صادرات غیرنفتی را به بیش از ۴/۸ میلیارد دلار کسب شده در سال ۷۳، رساند.

بازنگری در مقررات پولی و بانکی و گمرکی همراه با اعتماد به تولیدکننده و صادرکننده، لازم است. در حال حاضر صادرکنندگان معتبر از امر صادرات کنار کشیده‌اند و افراد ناصالح مشغول به این کار شده‌اند.

■ در زمینه صدور خدمات فنی و مهندسی تاکنون چه اقداماتی انجام شده و چه نتایجی داشته است؟ سیاست‌های دولت در این زمینه چیست؟

□ در تبصره ۲۷ قانون دومین برنامه پنج‌ساله توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور، تسهیلات مطلوبی برای صادرکنندگان خدمات فنی و مهندسی پیش‌بینی شده است. دولت مکلف شده است که تسهیلات لازم برای حضور شرکت‌ها و مؤسسات ایرانی در بازارهای جهانی و صدور خدمات مهندسی را فراهم کند و بر این امر نظارت نماید. این تسهیلات شامل مقررات ایجاد شرکت‌های دو یا چند ملیتی، صدور ضمانت‌نامه بانکی، تأمین اعتبارات بانکی، امور گمرکی، پوشش بیمه‌ای، صدور گذرنامه و روادید، بیمه خدمات درمانی و دیگر تسهیلات لازم در چارچوب قوانین جاری می‌باشد.

سازمان برنامه و بودجه مسؤولیت تشخیص صلاحیت شرکت‌هایی که دارای رتبه‌بندی این سازمان می‌باشند و آمادگی

شده است؟ آیا با وضعیت کنونی تناسب دارد؟

○ این تفکر که ایران با جذب درآمدهای مالیاتی اداره شود، صحیح نیست. درآمد ارزی کلانی از صادرات غیرنفتی و توریسم قابل حصول است.

□ در تنظیم برنامه دوم به توسعه صادرات توجه زیادی شد و سیاست‌های این برنامه، نمای خوبی را پیش روی صادرات کالاهای صنعتی قرار داده است. تلاش در مسیر کاهش وابستگی اقتصاد به درآمد نفتی و توسعه بیش از پیش صادرات غیرنفتی در برنامه منظور شده است. برای مثال چند مورد اهداف این برنامه چنین است:

- تعیین حدود و میزان فعالیت بخش‌های تعاونی دولتی و خصوصی در صادرات صنعتی؛

- اصلاح قانون صادرات و واردات و اتخاذ سیاست‌های ارزی و تعرفه‌ای مناسب برای ثبات سیاست‌ها و تشویق صادرات؛

- حمایت از سرمایه‌گذاری در جهت افزایش ارزش افزوده صنایع تبدیلی کشاورزی، معدنی و صنعتی؛

- حمایت از صادرکنندگان با فراهم نمودن تسهیلات و ارزیه خدمات و اطلاعات موردنیاز؛

- تقویت بانک توسعه صادرات در جهت کمک به صادرکنندگان و اتخاذ سیاست‌های اعتباری و مالیاتی جهت صادرات؛

- نظارت و ارزیابی مستمر بر امور صادرات غیرنفتی؛

- اختصاص سهمی از تولیدات به صادرات؛

اقدامات انجام شده در وزارت دارایی با تشکیل کمیته‌ای ویژه صادرات خدمات فنی - مهندسی زیرنظر دولت می‌باشد. سیستم بانکی نیز ضمانت بانکی که از تأیید این شورا می‌گذرد به صورت ۱۰ درصد ریالی و ۹۰ درصد سفته، اعتبار می‌دهد و ضمانت‌نامه‌های موردنیاز این بخش را تأمین می‌کند.

■ در بخش صدور کالاهای سرمایه‌ای، ایران چه موقعیتی در حال حاضر دارد؟

□ البته در زمینه صدور کالاهای سرمایه‌ای امکان صادرات خوبی وجود دارد. صنایع کارخانه‌سازی در آسیای میانه فعال است. بانک مرکزی نیز مجوز طولانی‌تر شدن زمان برگشت ارز حاصل از صدور کالاهای سرمایه‌ای (بیش از ۵ ماه) را داده است.

در حال حاضر ایران نرم‌افزار به اروپا صادر می‌کند که باید مورد حمایت قرار گیرد. کارخانه‌های ما در آسیای میانه و لیبی فعالیت خوبی دارند و در آینده نزدیک نیز خط تولید کاتولن در ترکمنستان افتتاح می‌شود و عین این قرارداد با قزاقستان نیز به اجرا درمی‌آید.

■ اهداف برنامه دوم توسعه اقتصادی کشور در بخش صادرات غیرنفتی به ویژه کالاهای صنعتی چگونه تنظیم شده و چه تحولاتی پیش‌بینی

- استفاده از مواد اولیه مرغوب در تولید کالاهای صادراتی؛
- استفاده از بسته‌بندی مطلوب برای صادرات؛
- توسعه مبادلات تهاتری غیرنفتی
- تشکیل و تقویت اتحادیه‌ها و تعاونی‌های صادراتی؛
- استفاده مؤثر از مناطق آزاد برای توسعه صادرات و صادرات مجدد؛
- منسجم نمودن تشکیلات موجود در امر صادرات؛
- استفاده بیشتر و مطلوب‌تر از ظرفیت‌های تولیدی موجود؛

○ در تنظیم برنامه دوم به توسعه صادرات توجه زیادی شد و سیاست‌های این برنامه نمای خوبی را پیش روی صادرات کالاهای صنعتی قرار داده است. اما مشکلاتی که در اوایل سال ۷۴ به وجود آمد سبب شد که تمام تسهیلات پیش‌بینی شده برای رونق صادرات غیرنفتی، فراموش شود.

- استفاده از وسایل ارتباط جمعی کشورهای خارجی برای بازاریابی و

تبلیغات؛
- بازمبانی شرح و وظایف سازمان‌های مرتبط با صادرات و حذف اقدامات موازی و کاهش بوروکراسی؛
- فعال کردن اشخاص حقیقی و حقوقی در امر تجارت خارجی تحت نظارت دولت در محدوده قانون صادرات - واردات و جلوگیری از ایجاد انحصار در امر واردات؛
- ایجاد تسهیلات لازم برای صدور ضمانت‌نامه‌های ارزی جهت شرکت‌های داخلی که در مناقصه‌های بین‌المللی برنده می‌شوند؛

- ایجاد تسهیلات لازم برای خروج موقت ماشین‌آلات و سایر تجهیزات و لوازمی که برای انجام پروژه‌های عمرانی پیمانکاران داخلی در کشورهای خارجی مورد نیاز است؛

- برقراری مشوق‌های صادراتی در صورت لزوم؛

- عودت حقوق و عوارض گمرکی کالاهای صادراتی؛

- تقویت صندوق ضمانت صادرات و ایجاد سیستم بیمه صادرات؛

- کمک به بازاریابی برای کالاهای تولید داخلی از طریق برگزاری

آمار صادرات غیرنفتی

نمایشگاه‌ها، بازار بورس و...؛
- تدوین مقرراتی که بر اساس آن صادرکنندگان بتوانند کالاهای صادراتی خود را با برچسب و عنوان خود و یا برچسب و عنوان درخواستی خریداران صادر کرده و از خدشه‌دار شدن کالاهای صادراتی جلوگیری کنند؛
- بازننگری در تشکیلات بازرگانی کشور و تشکیل شورای عالی صادرات به منظور ارایه پیشنهادهای لازم برای تشویق و توسعه صادرات و تمرکز امور بازرگانی در نمایندگی‌های سیاسی خارج از کشور؛

- شناسایی بازارهای جدید کالایی و مکانی برای توسعه صادرات.

در اهداف دومین برنامه پنج‌ساله اقتصادی کشور، پیش‌بینی‌های لازم برای تسهیلات مختلف شده است. اما مشکلاتی که در اوایل سال ۷۴ به وجود آمد سبب شد که تمام این تسهیلات فراموش شود و صادراتی که به‌عنوان یک ارزش در برنامه دوم مطرح بود، در سال ۷۴ با شروع برنامه در جهت مخالف سیاست‌های برنامه حرکت کرد و باعث بروز مشکلات بعدی از جمله کاهش ارزش صادرات شد.

واحد میلیون دلار

ردیف	سال عملکرد	جمع کل صادرات	جمع کل بخش صنعت و معدن	جمع صادرات قسمت تعرفه‌های وزارت صنایع
۱	۱۳۶۸	۱۰۴۳/۹	۱۲۲/۶	۸۴/۹
۲	۱۳۶۹	۱۳۱۲/۲	۲۴۱/۵	۱۳۳/۷
۳	۱۳۷۰	۲۶۴۸/۷	۶۶۰	۵۲۰/۴
۴	۱۳۷۱	۲۹۸۷/۷	۹۷۰/۹	۵۷۵/۹
۵	۱۳۷۲	۳۷۴۶/۸	۱۱۹۱/۷	۶۲۴/۹
	جمع	۱۱۷۳۹/۳	۳۱۸۶/۷	۱۹۳۹/۸
۶	۱۳۷۳	۴۴۵۰	۱۱۶۷	۸۷۳/۹
۷	۱۳۷۴	۳۲۲۷/۱	۱۰۶۱	۷۵۹